

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปทุมมาเป็นพืชที่อยู่ในวงศ์ Zingiberaceae เช่นเดียวกับขิงข่า อยู่ในตระกูลกระเจียว ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระยาวิจิตรนัคร นักธรรมชาติวิทยาที่มีชื่อเสียงของไทยในอดีต ได้พบความงามของดอกไม้พื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อพื้นเมืองว่า “กระเจียวบัว” จึงได้นำต้นพืชดังกล่าวไปถวายแด่พระวินัยโกศล แห่งวัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่กระเจียวจึงเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “ปทุมมา” (สุรวิช : 2539) ต่อมาปี พ.ศ. 2519 ดร.พิศิษฐ์ วรอุไร อดีตคณบดี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้สังเกตเห็นว่าปทุมมาเป็นพืชที่มีศักยภาพ ในการทำเป็นไม้ตัดดอกไม้และไม้กระถาง จึงนำปทุมมาไปทดลองปลูกในพื้นที่โครงการหลวงห้วยทุ่งจ้อ ปรากฏว่า ปทุมมามีการเจริญเติบโตได้ดีให้ดอกที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดไม้ดอก หลังจากนั้นปทุมมาจึงถึงนำไปขยายพันธุ์และปลูกในพื้นที่ราบของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างแพร่หลาย (จิรวัดน์ : 2535) และมีการส่งดอกและพันธุ์ไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ และ นิวซีแลนด์ เป็นต้น

จากรายงานของด่านตรวจพืชเชียงใหม่ พบว่าในปี 2536 มีการส่งออกหัวปทุมมา มูลค่า 2,417,630 บาท ในปี 2537 มีมูลค่า 7,349,802 บาท (ด่านตรวจพืชเชียงใหม่, 2538)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปทุมมาเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างดี ซึ่งแหล่งผลิตในประเทศไทยที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และ ตาก และได้มีการขยายแหล่งปลูกไปยังจังหวัดอื่น ๆ เช่น ระยอง ภูเก็ต และ พิจิตร แต่การขยายพื้นที่ซึ่งอยู่ในวงจำกัด แม้ปริมาณการส่งออกในแต่ละปีจะเพิ่มปริมาณ แต่โอกาสในการขยายตลาดปทุมมาก็ยังมีอยู่มาก เพราะความต้องการของโลกมีสูงถึงปีละ 2 ล้านหัว ราคาจำหน่ายอยู่ระหว่าง 8 – 15 บาท (ราคา F.O.B) (สุรวิช : 2537) สำหรับตลาดท้องถิ่นภายในประเทศนั้น ปทุมมามีการนำมาใช้ประโยชน์เป็นไม้กระถาง ไม้ตัดดอกและไม้ดอกไม้ประดับสำหรับจัดสถานที่ ซึ่งทำรายได้ให้แก่เกษตรกรประมาณ 1 – 2 แสนบาท/ไร่/ปี (สุรวิช , 2538)

อย่างไรก็ตามการผลิตปทุมมายังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาหัวพันธุ์ไม่ปลอดโรคเกษตรกรไม่มั่นใจในตลาดว่าผลิตแล้วมีตลาดรองรับแน่นอน ทำให้การผลิตหัวพันธุ์ปทุมมาไม่สม่ำเสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการผลิตและการตลาดปทุมมาเพื่อการส่งออกในภาคเหนือของประเทศไทย โดยศึกษาถึงสภาพการผลิตและการตลาดปทุมมาในภาคเหนือของประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมการผลิตปทุมมา เพื่อการส่งออกต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตการตลาดและผลตอบแทนในการผลิตปทุมมาของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการผลิตและการตลาดปทุมมาของเกษตรกรในภาคเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่องนี้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตและการตลาดปทุมมาของเกษตรกรต่อไป

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง ผู้ปลูกปทุมมาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย และจังหวัดตาก ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกร

ประสบการณ์ในการปลูกปทุมมา หมายถึง รายได้รวมโดยไม่หักค่าใช้จ่ายในการปลูกปทุมมาของเกษตรกร โดยวัดเป็นจำนวนปีตั้งแต่ปลูกจนถึงวันสำรวจ

รายได้จากการปลูกปทุมมา หมายถึง รายได้รวมโดยไม่หักค่าใช้จ่ายในการปลูกปทุมมาของเกษตรกรในรอบปีที่ผ่านมา

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก หมายถึง จำนวนพื้นที่ทั้งหมดของเกษตรกรที่ใช้ในการปลูกปทุมมาทั้งที่เป็นของตนเองหรือเช่าทำในรอบปีโดยมีหน่วยวัดเป็นไร่

ปทุมมา หมายถึง (*Curcuma alismatifolia* Gagnep.) คือ ไม้ดอกไม้ประดับเขตร้อนในวงศ์ขิง ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในลักษณะของไม้ตัดดอก ไม้กระถางและไม้ประดับแปลง และส่งออกในรูปของหัวพันธุ์ก็ได้

สภาพการผลิต หมายถึง จำนวนพื้นที่ปลูก ปริมาณการผลิต ผลผลิตต่อไร่ต่อต้นทุนการผลิตและมูลค่าของผลผลิตของเกษตรกร

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิต โดยศึกษาค่าใช้จ่ายในเชิงเศรษฐกิจพิจารณาคำนวณทั้งในส่วนที่เป็นเงินสด ซึ่งเกษตรกรได้จ่ายไปในการจัดหาแรงงาน และการจัดซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ และในส่วนที่ไม่เป็นเงินสด เช่น ค่าประเมินการใช้แรงงานคน

สัตว์ และเครื่องจักร ที่เป็นของตนเองและรวมถึงมูลค่าและจำนวนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในฟาร์ม และนำมาใช้ในการผลิต โดยปริมาณราคาใช้จ่ายตามที่องตลาด

การตลาด หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามธุรกิจต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับใช้ในการนำเอาสินค้าและบริการจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภค

วิธีการตลาด หมายถึง การไหลเวียนของสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือส่งออกต่างประเทศ โดยผ่านผู้ทำหน้าที่ทางการตลาดในระดับต่าง ๆ

ต้นทุนการตลาด หมายถึง ค่าใช้จ่ายของกิจการต่าง ๆ ที่ถูกกระทำโดยหน่วยธุรกิจเพื่อที่จะนำเอาสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคในเวลา สถานที่และรูปแบบที่ต้องการ

ผลตอบแทน หมายถึง รายได้สุทธิที่เหลือจากรายได้ทั้งหมดที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว